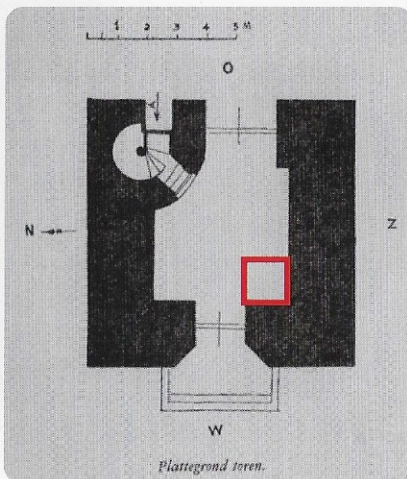

Plattegrond van de toren met de locatie van de opgravingsput. (Kaart: IDDS)

gegrepen om bouw-historisch onderzoek te doen naar de funderingen van de toren.

Onder de huidige vloer van de 14de-eeuwse toren, die is aangebracht bij een restauratie in 1974, bleek (tegen de verwachtingen in) de plavuizenvloer uit 1926 nog intact aanwezig te zijn. Deze bestaat, voor zover kon worden vastgesteld, uit vlakken van 2 x 2 tegels rode en zwarte plavui-zen, gelegd in een bed kalkmortel. Onder de vloer bleken de fundamenteën van de west- en zuidmuur van de kerk-toren te zitten. Deze zijn in verband gemetseld en bestaan,

De schedel op de funderingen van de kerktoeren. (Foto: IDDS)

net als het schoonmetselwerk, uit orangerode handgevormde stenen van het formaat 30 x 15 x 9 cm. Daarnaast is ook gebruikgemaakt van B-keus bakstenen, zoals misbaksels en gesinterde bakstenen. Het funderingswerk is zonder duidelijk verband in tras gemetseld. De fundering van de westgevel vertrappt vijfmaal, aangezien in deze gevel de brede hoofdentree is opgenomen. De fundering van de zuidgevel vertrappt slechts éénmaal.

Op de funderingen van de kerktoeren werd een schedel gevonden. Zou dit de schedel kunnen zijn van de Noordwijkse heilige Sint Jeroen, die in de 9de eeuw is vermoord en wiens schedel naar verluidt tijdens de Reformatie in het torenportaal begraven zou zijn? Uit het fysisch-antropologisch en 14C-onderzoek bleek van niet: de schedel is waarschijnlijk van een man van minimaal 35, die is overleden tussen 1024 en 1153. Het kan dus onmogelijk de schedel zijn van Sint Jeroen. Het zou wel de schedel kunnen zijn die in 1316 bij de verbouwing van het hoofdaltaar werd gevonden en die honderden jaren werd vereerd als Sint Jeroen. Hiervoor zijn geen aanwijzingen gevonden in de vorm van bijvoorbeeld een container waarin de schedel kan zijn bewaard of vondsten die met verering in verband kunnen worden gebracht. Ook de plaatsing van de schedel op de torenfunderingen is hiervoor geen aanwijzing: dit is waarschijnlijk gebeurd bij het dichtmaken van de bouwput van de toren. De schedel komt uit het grafveld dat bij de bouw van de toren is verstoord. Intacte restanten van dit grafveld zijn op een iets dieper niveau gevonden in de vorm van een skelet waarvan alleen de schedel en enkele nekwerfels in de opgravingsput lagen. Het zijn de resten van een vrouw van tussen de 36 en 49 jaar oud, die is overleden tussen 1044 en 1204.

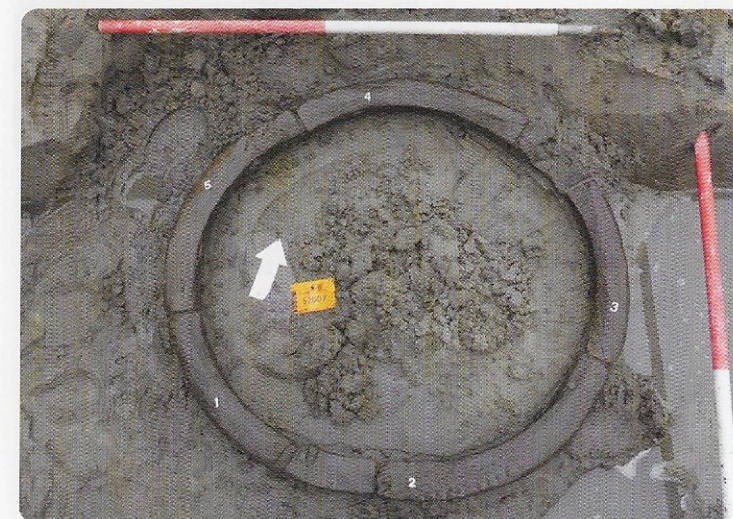
IDDS, S. Moerman

Oegstgeest | MEOB-terrein

De hoge strandwallen en duinen zijn van oudsher aantrekkelijk voor bewoning. De nattere laaggelegen strandvlakten waren hiervoor minder geschikt. Het in augustus 2017 door BAAC onderzochte terrein in Oegstgeest ligt op de overgang van deze twee gebieden.

Het onderzoek kenmerkt zich door het zeer grote aantal waterputten dat er gevonden is: 35 in totaal op een terrein van circa 0,5 ha. De diepte van de waterputten laat zien dat men in deze zone onderaan de strandwal vaak niet dieper dan een meter hoefde te graven om het grondwater te bereiken. De grondsporen bestonden uit greppels, kuilen en slechts enkele paalkuilen, maar er zijn geen structuren herkend. Gezien de grote hoeveelheden nederzettingafval in de waterputten, voornamelijk keramiek en botmateriaal, zal in de directe omgeving een nederzetting hebben gelegen. Vermoedelijk moet deze iets ten noordwesten hoger op de flank van de strandwal worden gezocht.

Type A. Een wagenwiel aan de basis van een trechtervormige plaggenbeschoeiing. (Foto: BAAC)

Type B. Een vierkante balkenconstructie aan de basis van een trechtervormige plaggenbeschoeiing. (Foto: BAAC)

De waterputten dateren uit de periode van de Late Bronstijd tot en met de Volle

Middeleeuwen. Waterputten uit deze periode bestaan meestal uit een grote diepe kuil, gegraven tot in het grondwater, waarin een constructie gemaakt of geplaatst is die er voor moet zorgen dat de kuil open blijft en het water relatief schoon. De constructie kan bijvoorbeeld bestaan uit plaggen, een ton, houten bekisting, vlechtwerk of een

Type C. Een beschoeiing van vlechtwerk, verstevigd met rechtopstaande staakjes en/of planken. (Foto: BAAC)

combinatie hiervan. Wat de onderzochte locatie in Oegstgeest erg interessant maakt, is dat hier

verspreid over een relatief klein oppervlak veel verschillende typen waterputten zijn gevonden.*

De oudste put (type I) dateert uit de Late Bronstijd of de Vroege IJzertijd. De waterput wijkt qua opbouw en beschoeiing sterk af van de veel meer voorkomende types met als basis een wagenwiel of houten balken onder een plaggenbeschoeiing. De insteek van de kuil is veel breder en de beschoeiingen zijn rudimentair (bij elkaar geplaatste

Type H. Bekisting door een uitgeholde boomstam. (Foto: BAAC)

staken). Geen van de waterputten lijkt uit de Midden-IJzertijd te dateren, zodat er mogelijk sprake is van een bewoningshiaat.

Waarschijnlijk wordt het terrein in de tweede helft van de Late IJzertijd weer in gebruik genomen. De meeste waterputten dateren uit de Late IJzertijd of de Romeinse Tijd, met op basis van het gevonden keramiek een zwaartepunt in de Midden Romeinse Tijd. Type A (17%) en B (28%) komen verreweg het meeste voor in het onderzoeksgebied

Type J. Bekisting door een secundair gebruikte ton.

(Foto: BAAC)

en dateren uitsluitend in de Romeinse Tijd.

Enkele complete potten duiden op bewoning in de 2de en 3de eeuw na Chr. Het vermoeden bestaat dat de tonputten (type E; een constructie van één of enkele hoepels, met daarboven mogelijk een trechtervormige plaggenbeschoeiing en type J; bekisting door een secundair gebruikte ton) jonger zijn dan de andere types. Twee hiervan dateren vermoedelijk in de Vroege of Volle Middeleeuwen. Het dateren van de putten is vaak lastig, omdat ze door elkaar heen gegraven zijn of omdat bij het aanleggen ervan oudere sporen vergraven zijn.

Enkele complete potten uit de 2de-3de eeuw na Chr.

(Foto: BAAC)

Het aardewerk dat in de putten gevonden is, is dus niet altijd een betrouwbare aanwijzing voor de datering. De nog uit te voeren 14C-dateringen zullen hier mogelijk meer duidelijkheid over geven. Opvallend is dat nagenoeg alle waterputten aangelegd zijn met plaggen-beschoeiingen bovenop kleine houtconstructies. De relatief ondiepe plaggenputten tonen aan dat het vrij gemakkelijk was om hier waterputten aan te leggen. Mogelijk nam men niet snel de moeite om een houten beschoeiing - die steviger was - aan te leggen. Het grondwaterniveau was immers al snel bereikt. Een andere mogelijkheid is dat hout ter plaatse niet makkelijk voorhanden was, zoals bij veel nieuwe-tijdse plaggenputten op de zandgronden. Het is in ieder geval duidelijk dat deze plek, aan de voet van een bewoonde strandwal, in de late Prehistorie, Romeinse Tijd en Middeleeuwen intensief gebuikt werd voor waterwinning.

BAAC, Kirsten Leijnse en Stijn van As

* Behalve de hier besproken types zijn nog te onderscheiden:
 Type D: geen beschoeiing. De 'waterkuilen' zijn getrapt aangelegd tot net onder een veenlaag.
 Type F: een vierkante bekisting van rechtopstaande planken en/of balken.
 Type G: uitsluitend een trechtervormige plaggenbeschoeiing.